

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економічна теорія

галузь знань 24 Сфера обслуговування
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа
(шифр і назва спеціальності)

факультет туризму і післядипломної та заочної освіти
(назва факультету)

рівень вищої освіти бакалавр
(рівень вищої освіти)

Робоча програма з дисципліни «Економічна теорія» для студентів спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа.

I семестр (денна форма навчання), I семестр (заочна форма навчання)

Розробник: доцент кафедри, к.е.н. Гуль І.Г.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки та менеджменту

Протокол від «_____» _____ 201__ року № ____

Завідувач кафедри економіки та менеджменту

_____

(підпис)

(Н.Ф. Павленчик)

(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3		Цикл загальної підготовки	
Модулів – 1	Спеціальність 241 Готельно-ресторанна справа	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання -		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: - аудиторних – 4 - самостійної роботи студента – 2	Рівень вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		30 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	8 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		30 год.	70 год.
Індивідуальні завдання			
-	-		
Вид контролю: залік			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є формування у студентів економічного мислення, опанування основних економічних законів, методів пізнання економічних явищ та процесів; засвоєння студентами системи економічних знань, на яких базується сучасний макроаналіз; набуття навичок дослідження агрегованих показників економічного та соціального розвитку національної економіки шляхом використання універсального інструментарію та макроекономічного моделювання.

Завдання дисципліни полягають у здобутті студентами перших економічних знань про господарський механізм, економічний розвиток, виробничі відносини та види виробництва, про соціально-економічний устрій суспільства та фінансові відносини в суспільстві; вивченні ключових положень базових макроекономічних теорій, ринкових механізмів та механізмів макроекономічної політики щодо регулювання економіки; набуття вмінь аналізувати результати функціонування національної економіки та оцінювати ефективність економічної політики держави.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історичні аспекти зародження та розвитку економічної науки;
- предмет і метод економічної теорії;
- причинно-наслідкові зв'язки, які відображають економічні закони: закони грошового обігу, закон попиту та пропозиції, закон вартості та інші;
- соціально-економічні відносини у суспільстві та їх особливості у різних економічних системах;
- основні засади функціонування ринкової економіки;
- виробництво, розподіл та перерозподіл вартості, роль ринку і держави у цих процесах;
- основні показники та індикатори макроекономічного розвитку;
- базові моделі рівноваги;
- механізм складових макроекономічної політики: фіскальної, монетарної, зовнішньоекономічної, соціальної тощо.

вміти:

- на основі аналізу наявних споживчих благ, використовуючи класифікаційні ознаки, класифікувати та визначати потреби суспільства;
- враховувати основні економічні закони в процесі професійної діяльності;
- обґрунтовувати доцільність застосування теоретичних моделей ринкової економіки в практичній діяльності;
- за результатами аналізу законодавчо-нормативних актів України, використовуючи макроекономічні моделі, за допомогою зіставлення та порівняння приймати професійні рішення, адекватні державній економічній політиці;
- на основі аналізу наявних економічних та природних ресурсів, застосовуючи моделі альтернативних витрат, за допомогою зіставлення та порівняння визначати альтернативні варіанти використання економічних ресурсів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Економічна теорія

Змістовий модуль 1. Загальні основи економічного розвитку суспільства та функціонування ринкової економіки

ТЕМА 1. Економічна теорія як наука

Предмет економічної теорії. Функції економічної теорії. Економічне мислення та економічна політика. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Економічні закони та категорії

ТЕМА 2. Економічні потреби та виробничі можливості суспільства

Економічні потреби та інтереси як головні рушійні сили економіки. Виробництво та його основні ресурси (фактори). Межа виробничих можливостей та проблема економічного вибору. Результат та ефективність виробництва.

ТЕМА 3. Суспільний поділ праці та економічні системи суспільства

Суспільне виробництво та суспільний поділ праці як економічна основа ефективної організації виробництва. Форми організації суспільного виробництва та обміну. Товар та його властивості. Теорії вартості. Економічна система суспільства: поняття, структура та основні риси. Типи економічних систем та їх характеристика

ТЕМА 4. Теорія грошей та грошового обігу

Природа, види та роль грошей. Система грошового обігу та її типи. Грошова маса та закон грошового обігу. Грошові реформи.

ТЕМА 5. Ринок та ринкова економіка. Ринковий механізм функціонування економіки

Ринок, його функції та умови ефективного функціонування. Система ринків та їх інфраструктура. Ринковий попит та його фактори. Ринкова пропозиція та її фактори. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага.

ТЕМА 6. Конкуренція і монополія в ринковій економіці

Конкуренція, її суть та умови існування. Види та методи економічної конкуренції. Монополія: причини виникнення, суть та основні види.

ТЕМА 7. Капітал, витрати та прибуток підприємства

Капітал як фундаментальна категорія ринкової економіки. Капітал підприємства, його джерела та структура. Оборот та амортизація капіталу. Витрати підприємства, їх економічна природа та види. Доходи та прибуток підприємства.

ТЕМА 8. Доходи населення. Ринок праці та заробітна плата

Доходи населення: види та джерела формування. Розподіл доходів. Диференціація доходів населення. Заробітна плата як основна форма доходу населення. Суть та особливості ринку праці.

Змістовий модуль 2. Національна економіка та державне регулювання макроекономічних процесів

ТЕМА 9. Національна економіка та оцінка її результатів

Національна економіка як об'єкт макроекономічного аналізу. Національний продукт та проблеми його виміру. Система національного рахівництва. Валовий внутрішній продукт. Національний дохід. Національне багатство. Ефективність національної економіки та її показники. Тіньова економіка.

ТЕМА 10. Економічне зростання та цикли ділової активності

Економічний розвиток у часовому вимірі, його форми та показники. Економічне зростання: фактори та типи. Циклічні коливання економіки, їхня природа та види.

ТЕМА 11. Ринок робочої сили. Безробіття та інфляція

Ринок праці та його рівновага. Безробіття як макроекономічне явище. Теорії безробіття. Види безробіття, його показники та наслідки. Інфляція, її види, причини та наслідки.

ТЕМА 12. Державне регулювання макроекономічних процесів

Роль держави в макроекономічному кругообороті. Вплив держави на економічну рівновагу, її економічні функції.

ТЕМА 13. Фінансова система, податки та державний борг

Суть та функції фінансів. Фінансова система країни. Податки як інструмент регулювання національної економіки. Державний бюджет та його дефіцит. Державний борг.

ТЕМА 14. Кредитно-банківська система країни

Види банків та небанківські кредитно-фінансові інституції. Банківська система. Функції та операції банків. Банківський механізм емісії кредитних грошей. Політика дешевих і дорогих грошей.

ТЕМА 15. Зовнішньоекономічна діяльність країни

Макроекономічне значення, основні статті та структура платіжного балансу країни. Валютні курси: сутність, різновиди, чинники та вплив на макроекономічну рівновагу.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
л		п	с	інд	с.р.	л		п	с	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1. Економічна теорія													
Змістовий модуль 1. Загальні основи економічного розвитку суспільства та функціонування ринкової економіки													
ТЕМА 1. Економічна теорія як наука	6	2		2		2	7,5	0,5		-			7
ТЕМА 2. Економічні потреби та виробничі можливості суспільства	6	2		2		2	5,5	1		0,5			4
ТЕМА 3. Суспільний поділ праці та економічні системи суспільства	6	2		2		2	5,5	1		0,5			4
ТЕМА 4. Теорія грошей та грошового обігу	6	2		2		2	7	0,5		0,5			6
ТЕМА 5. Ринок та ринкова економіка. Ринковий механізм функціонування економіки	6	2		2		2	6	1		1			4

ТЕМА 6. Конкуренція і монополія в ринковій економіці	6	2		2		2	5,5	1		0,5		4
ТЕМА 7. Капітал, витрати та прибуток підприємства	6	2		2		2	5,5	1		0,5		4
ТЕМА 8. Доходи населення. Ринок праці та заробітна плата	6	2		2		2	5,5	1		0,5		4
Разом за змістовим модулем 1	48	16		16		16	48	7		4		37
Змістовий модуль 2. Національна економіка та державне регулювання макроекономічних процесів												
ТЕМА 9. Національна економіка та оцінка її результатів	6	2		2		2	5	1		1		3
ТЕМА 10. Економічне зростання та цикли ділової активності	6	2		2		2	6	0,5		0,5		5
ТЕМА 11. Ринок робочої сили. Безробіття та інфляція	6	2		2		2	5,5	1		0,5		4
ТЕМА 12. Державне регулювання макроекономічних процесів	6	2		2		2	6	0,5		0,5		5
ТЕМА 13. Фінансова система, податки та державний борг	6	2		2		2	5,5	1		0,5		4
ТЕМА 14. Кредитно-банківська система країни	6	2		2		2	7	0,5		0,5		6
ТЕМА 15. Зовнішньоекономічна діяльність країни	6	2		2		2	7	0,5		0,5		6
Разом за змістовим модулем 2	42	14		14		14	42	5		4		33
Усього годин	90	30		30		30	90	12		8		70

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Економічна теорія як наука	2	-
2	Тема 2. Економічні потреби та виробничі можливості суспільства	2	0,5
3	Тема 3. Суспільний поділ праці та економічні системи суспільства	2	0,5
4	Тема 4. Теорія грошей та грошового обігу	2	0,5

5	Тема 5. Ринок та ринкова економіка. Ринковий механізм функціонування економіки	2	1
6	Тема 6. Конкуренція і монополія в ринковій економіці	2	0,5
7	Тема 7. Капітал, витрати та прибуток підприємства	2	0,5
8	Тема 8. Доходи населення. Ринок праці та заробітна плата	2	0,5
9	Тема 9. Національна економіка та оцінка її результатів	2	1
10	Тема 10. Економічне зростання та цикли ділової активності	2	0,5
11	Тема 11. Ринок робочої сили. Безробіття та інфляція	2	0,5
12	Тема 12. Державне регулювання макроекономічних процесів	2	0,5
13	Тема 13. Фінансова система, податки та державний борг	2	0,5
14	Тема 14. Кредитно-банківська система країни	2	0,5
15	Тема 15. Зовнішньоекономічна діяльність країни	2	0,5
Разом		30	8

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Економічна теорія як наука Конспекти самопідготовки. Реферат-роздум «Економіка і суспільство»	2	7
2	Тема 2. Економічні потреби та виробничі можливості суспільства Конспекти самопідготовки	2	4
3	Тема 3. Суспільний поділ праці та економічні системи суспільства Конспекти самопідготовки. Реферат «Економічні моделі розвинених країн світу»	2	4
4	Тема 4. Теорія грошей та грошового обігу Конспекти самопідготовки. Реферат-роздум «Гроші і їх вплив на поведінку людини»	2	6
5	Тема 5. Ринок та ринкова економіка. Ринковий механізм функціонування економіки Конспекти самопідготовки. Реферат «Аналіз факторів, що впливають на рівень попиту та пропозиції»	2	4

6	Тема 6. Конкуренція і монополія в ринковій економіці Конспекти самопідготовки	2	4
7	Тема 7. Капітал, витрати та прибуток підприємства Конспекти самопідготовки. Реферат-роздум «Як би я створював власний капітал»	2	4
8	Тема 8. Доходи населення. Ринок праці та заробітна плата Конспекти самопідготовки.	2	4
	Тема 9. Національна економіка та оцінка її результатів Конспекти самопідготовки. Реферат «Показники оцінки та методи розрахунку національного багатства»	2	3
	Тема 10. Економічне зростання та цикли ділової активності Конспекти самопідготовки. Побудова кривих ділової активності та економічного зростання	2	5
	Тема 11. Ринок робочої сили. Безробіття та інфляція Конспекти самопідготовки. Розрахунок показників безробіття	2	4
	Тема 12. Державне регулювання макроекономічних процесів Конспекти самопідготовки.	2	5
	Тема 13. Фінансова система, податки та державний борг Конспекти самопідготовки. Розрахунок показників податкового навантаження в Україні	2	4
	Тема 14. Кредитно-банківська система країни Конспекти самопідготовки. Реферат-роздум «Походження та природа кредиту»	2	6
	Тема 15. Зовнішньоекономічна діяльність країни Конспекти самопідготовки.	2	6
Разом		30	70

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. Функції економічної теорії
2. Методи дослідження економічних явищ і процесів
3. Економічна теорія та економічна політика
4. Формування і розвиток економічної думки в Україні
5. Безмежність потреб та обмеженість ресурсів
6. Інструменти стабілізації грошового обігу
7. Товарне виробництво у XXI столітті

8. Природні монополії в Україні: сучасний стан та перспективи
9. Роль ціни в регулюванні економічних процесів
10. Форми організації підприємницької діяльності в країнах ЄС
11. Малий бізнес в США
12. Методи визначення рівня бідності і прожиткового мінімуму
13. Інфраструктура ринку та її основні елементи.
14. Ціна у ринковій економіці: суть, види та функції. Вплив держави на ціноутворення.
15. Механізм формування доходів населення у ринковій економіці. Нерівність доходів.
16. Національна економіка: суть, структура і особливості.
17. Банківська система України.
18. Бідність і її риси. Бідність в Україні.
19. ВВП: сутність та способи виміру.
20. Вплив монетарної політики на макроекономічну рівновагу.
21. Вплив тіньової економіки на обсяг ВВП.
22. Державне регулювання зайнятості.
23. Державний борг: причини і наслідки.
24. Державний бюджет, бюджетний дефіцит і його види.
25. Економічні та соціальні втрати від безробіття. Закон Оукена.
26. Зв'язок інфляції з безробіттям. Крива Філіпса.
27. Інфляція: сутність та види.
28. Макроекономічна політика та напрями її вдосконалення.
29. Методи вимірювання інфляції.
30. Моделі змішаної економіки: їх переваги та недоліки.
31. Напрями діяльності Національного банку України.
32. Основні показники макроекономічних вимірювань.
33. Основні складові та динаміка розвитку ВВП України.
34. Основні соціально-економічні індикатори рівня життя.
35. Показники ефективності функціонування ринку праці.
36. Показники ступеня нерівності розподілу доходів.
37. Процес бюджетотворення в Україні.
38. Соціальна політика в ринковій економіці.
39. Суть і значення фіскальної політики.
40. Характерні риси податково-бюджетної політики в Україні.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять в усній та письмовій формах.

1. Опитування.
2. Перевірка завдань для самостійної роботи.
3. Перевірка матеріалів самопідготовки.
4. Виконання завдань практичних занять.

Підсумковий контроль – залік (I семестр – денна форма; I семестр – заочна форма навчання).

9. ЗАЛІКОВІ ВИМОГИ

1. Походження поняття «економіка» та його значення
2. Основні етапи розвитку економічних знань
3. Походження термінів «економіка», «політична економія» та «економікс»
4. Дайте характеристику основним підходам до визначення предмету економічної теорії
5. Види економічної теорії та їх характеристика
6. Характеристика основних функцій економічної теорії
7. Поняття методу та методології економічної теорії
8. Загальнонаукові та специфічні методи економічного дослідження
9. Сутність понять «категорії», «принципи» та «закони» економічної теорії
10. Види та система економічних законів
11. Поняття «потреби» та їх класифікація
12. Класифікація потреб за А. Маслоу
13. Особливості людських потреб та крива граничної корисності
14. Поняття «інтерес»: види та особливості
15. Виробництво та види виробничих ресурсів
16. Характеристика основних підходів до класифікації факторів виробництва
17. Фактори сучасного виробництва
18. Виробничі можливості та крива виробничих можливостей
19. Результат та ефективність виробництва
20. Суспільний поділ праці: кооперація праці та виробнича кооперація
21. Основні рівні суспільного поділу праці
22. Фактори розвитку суспільного поділу праці та продуктивність праці
23. Натуральне виробництво та основні його риси
24. Товарне виробництво: основні риси та умови його виникнення
25. Сутність та основні фази суспільного відтворення
26. Товар та його властивості
27. Характеристика основних теорій вартості товару
28. Основні підходи до визначення економічної системи та її властивості
29. Характеристика структурних елементів економічної системи
30. Типи економічних систем та їх характеристика
31. Сутність та структура суспільного виробництва
32. Сутність та функції грошей
33. Види грошей. Номінальна і реальна вартість грошей
34. Основні види грошей у сучасній економіці
35. Характеристика основних теорій грошей
36. Поняття грошової системи та основні його елементами
37. Типи грошових систем
38. Грошова маса та структура грошової маси
39. Характеристика грошових агрегатів

40. Швидкість обігу грошей. Рівняння обігу грошей І. Фішера
41. Сутність грошової реформи та основні методи грошових реформ
42. Повні та часткові грошові реформи
43. Поняття ринку як економічної категорії
44. Характеристика основних функцій ринку в сучасній економіці
45. Умови ефективного функціонування ринкової системи
46. Об'єкти та суб'єкти ринкових відносин
47. Кругообіг ресурсів, товарів і грошей в ринковій економіці
48. Види ринків та ринкова інфраструктура
49. Поняття ринкового попиту. Закон попиту та крива попиту
50. Сутність парадоксів Гіффена та Веблена
51. Нецінові фактори, що впливають на попит
52. Еластичність попиту та його види
53. Види цінової еластичності попиту
54. Поняття ринкової пропозиції. Закон пропозиції та крива пропозиції
55. Цінові фактори, що впливають на пропозицію
56. Нецінові фактори, що впливають на пропозицію
57. Види цінової еластичності пропозиції
58. Взаємозв'язок попиту та пропозиції. Ринкова рівновага та ринкова

ціна

59. Характеристика закону попиту і пропозиції
60. Сутність конкуренції та основні умови її виникнення конкуренції
61. Характеристика позитивних рис конкуренції
62. Характеристика негативних рис конкуренції
63. Основні функції конкуренції та закон конкуренції
64. Основні види економічної конкуренції
65. Методи цивілізованої конкуренції
66. Методи нецивілізованої конкуренції
67. Характеристика ринку чистої конкуренція
68. Основні риси монополістичної конкуренції
69. Основні риси олігополістичної конкуренція
70. Характеристика ринку чистої монополії
71. Поняття монополії та її види
72. Основні форми монополістичних об'єднань
73. Конкурентна та антимонопольна політика держави
74. Сутність поняття «капітал». Основні теорії походження капіталу
75. Характеристика основних форм капіталу
76. Види та джерела формування капіталу підприємства
77. Кругообіг виробничого капіталу. Основний та оборотний капітал
78. Сутність та види амортизації капіталу
79. Економічна сутність витрат та їх види
80. Умовно-постійні, змінні та загальні витрати підприємства
81. Економічна сутність доходу. Види доходів підприємства
82. Економічний та бухгалтерський прибуток підприємства
83. Основні функції прибутку та шляхи максимізації прибутку

84. Класифікація доходів населення
85. Функції доходів населення та диференціація населення за рівнями споживання
86. Сутність розподілу доходів населення
87. Причини нерівномірності розподілу доходів населення. Крива Лоренца
88. Економічна сутність заробітної плати
89. Номінальна і реальна заробітна плата
90. Функції заробітної плати
91. Форми і системи заробітної плати
92. Сутність ринку праці, суб'єкти та функції ринку праці
93. Характеристика попиту і пропозиція праці
94. Модель конкурентного ринку праці
95. Поняття національної економіки та її структура
96. Економічні проблеми національної економіки
97. Економічний кругообіг та економічна рівновага
98. Поняття національного продукту та способи його виміру
99. Система балансу народного господарства
100. Система національних рахунків та принципи розрахунку
101. Поняття про валовий внутрішній продукт та проміжний продукт
102. Виробничий метод розрахунку ВВП
103. Характеристика методу кінцевого використання для розрахунку ВВП
104. Розподільчий метод розрахунку ВВП
105. Національний дохід та національне багатство
106. Структура національного багатства
107. Система показників економічної ефективності національної економіки
108. Система показників соціальної ефективності національної економіки
109. Якість життя та основні показники рівня життя населення
110. Поняття тіньової економіки. Види тіньової економіки
111. Причини переходу економіки у «тінь». Методи оцінювання масштабів тіньової економіки. Наслідки поширення тіньової економіки
112. Основні критерії визначення стану розвитку економіки
113. Форми економічної динаміки. Основні показники економічної динаміки.
114. Основні фактори (джерела) економічного зростання
115. Екстенсивне та Інтенсивне економічне зростання
116. Позитивні та негативні наслідки економічного зростання
117. Економічний цикл та його фази
118. Теорії економічного циклу
119. Види економічних циклів
120. Ринок праці та механізм його функціонування
121. Попит, пропозиція і рівновага на ринку праці
122. Структура населення країни за ознаками зайнятості і безробіття
123. Основні форми зайнятості
124. Основні види безробіття

125. Масштаби безробіття та його наслідки. Закон Оукена
126. Інфляція та її наслідки. Темп інфляції та його обчислення
127. Види інфляції залежно від її темпів
128. Соціально-економічні наслідки інфляції
129. Держава в економічному кругообігу
130. Модель економічного кругообігу в умовах змішаної економіки
131. Вплив держави на економічний кругообіг
132. Державні та національні заощадження
133. Поняття фінансів та фінансової системи
134. Основні функції фінансів
135. Суб'єкти та об'єкти фінансової системи
136. Сутність податків та їх природа
137. Характеристика основних складових оподаткування
138. Податкова система держави
139. Основні види податків
140. Функції податків
141. Головні проблеми, що постають при формуванні ефективної податкової системи
142. Крива Лафера. Принципи ефективного оподаткування.
143. Поняття про державний бюджет
144. Рівні державних бюджетів. Основні джерела доходів бюджету держави
145. Основні напрямки видатків державного бюджету
146. Форми виплат із державного бюджету
147. Причини виникнення дефіциту державного бюджету
148. Способи покриття бюджетного дефіциту. Державний борг та його види
149. Поняття банку та історичні аспекти їх виникнення
150. Сутність кредитно-банківської системи та її рівні
151. Комерційний банк та його види
152. Небанківські кредитно-фінансові інституції
153. Типи банківських систем
154. Функції Центрального банку країни
155. Основні функції комерційних банків
156. Операції комерційного банку. Види банківських рахунків
157. Норма банківських резервів. Види банківських резервів
158. Головні завдання Центрального банку як регулятора
159. Інструменти монетарного регулювання економіки
160. Моделі грошово-кредитної політики Центрального банку
161. Політика «дешевих грошей» та «дорогих грошей».
162. Поняття платіжного балансу країни
163. Статті платіжного балансу
164. Поняття валюти та функції валютних курсів
165. Котирування валютних курсів та їх види. Фіксовані, вільно плаваючі та змішані валютні курси

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
61-67	E		
35-60	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Теми та зміст семінарських занять

Семінарське заняття №1 ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ЯК НАУКА

План семінарського заняття

1. Предмет економічної теорії

Економіка як сфера господарської діяльності людей. Економіка як наука. Походження термінів «економіка», «політична економія» та «економікс». Предмет економічної теорії. Система економічних наук.

2. Функції економічної теорії. Економічне мислення та економічна політика

Характеристика основних функцій економічної теорії. Нормативна та позитивна економічна теорія. Економічне мислення та його форми. Економічна політика держави.

3. Методи пізнання економічних процесів і явищ

Поняття методу та методології економічної теорії. Загальнонаукові та специфічні методи економічного дослідження.

4. Економічні закони та категорії

Сутність понять «категорії», «принципи» та «закони» економічної теорії. Об'єктивні економічні закони. Система економічних законів.

Семінарське заняття №2

ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ ТА ВИРОБНИЧІ МОЖЛИВОСТІ СУСПІЛЬСТВА

План семінарського заняття

1. Економічні потреби та інтереси як головні рушійні сили економіки
Сутність поняття «потреба». Класифікація потреб. Піраміда потреб Маслоу. Загальна та часткова корисність блага. Трудова діяльність як спосіб розв'язання суперечностей між потребами та обмеженими ресурсами. Закону спадної граничної корисності. Крива граничної корисності. Економічні інтереси та їх види.
2. Виробництво та його основні ресурси (фактори)
Виробництво та виробничі ресурси. Види виробничих ресурсів. Продуктивні сили і виробничі відносини. Теорії розвитку продуктивних сил. Характеристика основних факторів виробництва. Сучасні фактори виробництва.
3. Межа виробничих можливостей та проблема економічного вибору
Поняття обмеженості або рідкості виробничих ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість ресурсів. Економічний вибір. Виробничі можливості та крива виробничих можливостей. Закон зростання альтернативної вартості.
4. Результат та ефективність виробництва
Сутність результату, ефекту та продукту виробництва. Абсолютна оцінка результату виробництва. Відносна (якісна) характеристика результатів виробництва. Визначення результативності та ефективності

Семінарське заняття №3

СУСПІЛЬНИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ ТА ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

План семінарського заняття

1. Суспільне виробництво та суспільний поділ праці як економічна основа ефективної організації виробництва
Сутність та структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво. Суспільний поділ праці: кооперація праці та виробнича кооперація. Основні рівні суспільного поділу праці. Фактори розвитку суспільного поділу праці та продуктивність праці.
2. Форми організації суспільного виробництва та обміну
Натуральне виробництво. Товарне виробництво та умови його виникнення. Типи товарного виробництва. Сутність та основні фази суспільного відтворення. Товарний обмін та його роль в економіці.
3. Товар та його властивості. Теорії вартості.
Сутність понять «товар», «економічний товар» та «вільний товар». Суть та різниця таких властивостей товару як споживна вартість та вартість. Роль конкретної та абстрактної праці у створенні товару. Теорія трудової вартості

товару. Теорія граничної корисності. Теорія факторів виробництва. Неокласична теорія вартості.

4. Економічна система суспільства: поняття, структура та основні риси

Основні підходи до визначення економічної системи. Властивості економічних систем. Структурні елементи економічної системи.

5. Типи економічних систем та їх характеристика

Традиційна економічна система. Ринкова економічна система. Командна (адміністративна) економічна система. Змішана економічна система. Національні моделі ринкових систем. Американська модель. Німецька модель. Шведська модель. Японська модель. Китайська модель

Семінарське заняття №4 **ТЕОРІЯ ГРОШЕЙ ТА ГРОШОВОГО ОБІГУ**

План семінарського заняття

1. Природа, види та роль грошей

Визначення та сутність грошей. Умови та історичні аспекти виникнення грошей. Номінальна і реальна вартість грошей. Види та роль грошей. Основні види грошей у сучасній економіці. Функції грошей. Металістична теорія грошей. Товарна теорія грошей. Номіналістична теорія грошей. Кількісна теорія грошей.

2. Система грошового обігу та її типи

Поняття грошової системи. Основні елементами грошової системи. Типи грошових систем. Основні риси сучасної паперово-кредитної грошової системи.

3. Грошова маса та закон грошового обігу

Грошова маса та структура грошової маси. Характеристика грошових агрегатів. Закон грошового обігу. Швидкість обігу грошей. Рівняння обігу грошей І. Фішера.

4. Грошові реформи

Сутність грошової реформи. Основні методи грошових реформ. Повні та часткові грошові реформи.

Семінарське заняття №5 **РИНОК ТА РИНКОВА ЕКОНОМІКА. РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ** **ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ**

План семінарського заняття

1. Ринок, його функції та умови ефективного функціонування

Поняття ринку. Ринок як економічна категорія. Ринкова економіка. Функції та умови ефективного функціонування ринку.

2. Система ринків та їх інфраструктура

Об'єкти та суб'єкти ринкових відносин. Кругообіг ресурсів, товарів і грошей в ринковій економіці. Система видів ринків. Ринкова інфраструктура.

3. Ринковий попит та його фактори

Поняття ринкового попиту. Закон попиту. Парадокси Гіффена та Веблена. Цінові та нецінові фактори, що впливають на попит. Еластичність як поняття. Еластичність попиту за ціною, доходом та перехресна еластичність попиту. Види цінової еластичності попиту.

4. Ринкова пропозиція та її фактори

Поняття ринкової пропозиції. Закон пропозиції. Цінові й нецінові фактори, що впливають на пропозицію. Еластичність пропозиції за ціною. Види цінової еластичності пропозиції.

5. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага

Взаємозв'язок попиту та пропозиції. Закон попиту і пропозиції. Рівноважна ціна. Ринкова рівновага.

Семінарське заняття №6 КОНКУРЕНЦІЯ І МОНОПОЛІЯ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

План семінарського заняття

1. Конкуренція, її суть та умови існування

Конкуренція як структура ринку та раціональна поведінка суб'єктів. Основні умови виникнення конкуренції. Позитивні та негативні риси конкуренції. Функції конкуренції. Закон конкуренції. Коефіцієнт конкурентоспроможності підприємства.

2. Види та методи економічної конкуренції

Конкуренція покупців та продавців. Методи цивілізованої конкуренції. Методи нецивілізованої конкуренції. Досконала і недосконала конкуренція: особливості та роль в економіці. Ринкові моделі конкуренції. Ринок чистої конкуренції. Основні риси монополістичної конкуренції. Олігополістична конкуренція. Чиста монополія.

3. Монополія: причини виникнення, суть та основні види

Монополія як результат концентрації та централізації виробництва. Види, форми наслідки монополії. Природні та адміністративні монополії. Штучні монополії. Основні форми монополістичних об'єднань. Конкурентна та антимонопольна політика.

Семінарське заняття №7 КАПІТАЛ, ВИТРАТИ ТА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

План семінарського заняття

1. Капітал як фундаментальна категорія ринкової економіки

Сутність поняття «капітал». Речова теорія капіталу. Класова теорія капіталу. Суб'єктивістська теорія капіталу. Основні форми капіталу.

2. Капітал підприємства, його джерела та структура

Види та джерела формування капіталу підприємства. Стартовий капітал. Власний капітал. Залучений (позичковий) капітал підприємства. Співвідношення власних і позичкових джерел капіталу підприємства

3. Оборот та амортизація капіталу

Кругообіг виробничого капіталу. Основний та оборотний капітал. Амортизація капіталу.

4. Витрати підприємства, їх економічна природа та види

Економічна сутність витрат. Крива витрат виробництва. Умовно-постійні, змінні та загальні витрати підприємства. Середні витрати підприємства. Закон спадної граничної продуктивності.

5. Доходи та прибуток підприємства

Економічна сутність доходу. Види доходів підприємства. Структура валового доходу. Економічний та бухгалтерський прибуток підприємства. Основні функції прибутку та шляхи максимізації прибутку.

Семінарське заняття №8

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ. РИНОК ПРАЦІ ТА ЗАРОБІТНА ПЛАТА

План семінарського заняття

1. Доходи населення: види та джерела формування. Розподіл доходів

Класифікація доходів населення. Диференціація населення за рівнями споживання. Прожитковий мінімум. Розподіл доходів.

2. Диференціація доходів населення

Причини нерівномірності розподілу доходів населення. Крива Лоренца та коефіцієнт (індекс) Джині. Оптимум Парето.

3. Заробітна плата як основна форма доходу населення

Економічна сутність заробітної плати. Заробітна плата і вартість робочої сили. Номінальна і реальна заробітна плата. Функції заробітної плати. Форми і системи заробітної плати. Тарифна система. Мінімальна заробітна плата, її функції та особливості встановлення.

4. Суть та особливості ринку праці

Ринок праці. Основні суб'єкти та об'єкт ринку праці. Механізм ринку праці. Попит і пропозиція праці. Модель конкурентного ринку праці

Семінарське заняття №9

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА ОЦІНКА ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ

План семінарського заняття

1. Національна економіка як об'єкт макроекономічного аналізу

Поняття національної економіки та її структура. Економічні проблеми національної економіки. Економічний кругообіг та економічна рівновага.

2. Національний продукт та проблеми його виміру. Система національного рахівництва

Поняття національного продукту та способи його виміру. Проблеми визначення результативних макроекономічних показників. Система балансу народного господарства. Система національних рахунків та принципи розрахунку.

3. Валовий внутрішній продукт. Національний дохід. Національне багатство

Поняття про валовий внутрішній продукт та проміжний продукт. Виробничий метод розрахунку ВВП. Метод кінцевого використання. Розподільчий метод розрахунку ВВП. Реальний і номінальний ВВП. Національний дохід та національне багатство. Структура національного багатства.

4. Ефективність національної економіки та її показники

Економічна та соціальна ефективність національної економіки. Система показників економічної ефективності національної економіки. Система показників соціальної ефективності національної економіки. Якість життя та основні показники рівня життя населення.

5. Тіньова економіка

Поняття тіньової економіки. Види тіньової економіки. Причини переходу економіки у «тінь». Методи оцінювання масштабів тіньової економіки. Наслідки поширення тіньової економіки.

Семінарське заняття №10 ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ЦИКЛИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ

План семінарського заняття

1. Економічний розвиток у часовому вимірі, його форми та показники

Економічний розвиток як тенденція. Основні критерії визначення стану розвитку економіки. Форми економічної динаміки. Основні показники економічної динаміки.

2. Економічне зростання: фактори та типи

Основні фактори (джерела) економічного зростання. Екстенсивне економічне зростання. Інтенсивне економічне зростання. Позитивні та негативні наслідки економічного зростання

3. Циклічні коливання економіки, їхня природа та види

Економічний цикл та його фази. Основні індикаторами перебігу економічного циклу. Теорії економічного циклу. Види економічних циклів.

Семінарське заняття №11 РИНОК РОБОЧОЇ СИЛИ. БЕЗРОБІТТЯ ТА ІНФЛЯЦІЯ

План семінарського заняття

1. Ринок праці та його рівновага

Ринок праці та механізм його функціонування. Попит, пропозиція і рівновага на ринку праці. Класична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Теорія гнучкого ринку праці.

2. Безробіття як макроекономічне явище. Теорії безробіття

Структура населення країни за ознаками зайнятості і безробіття. Основні форми зайнятості. Класична теорія безробіття. Марксистська теорія безробіття. Кейнсіанська теорія безробіття.

3. Види безробіття, його показники та наслідки

Основних видів безробіття. Абсолютні та відносні показники безробіття. Природне безробіття та повна зайнятість. Масштаби безробіття та його наслідки. Закон Оукена.

4. Інфляція, її види, причини та наслідки

Інфляція та її наслідки. Темп інфляції та його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів. Інфляція попиту та інфляція витрат, очікувана та неочікувана інфляція. Соціально-економічні наслідки інфляції. Стагфляція. Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса.

Семінарське заняття №12

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

План семінарського заняття

1. Роль держави в макроекономічному кругообороті

Держава в економічному кругообігу. Модель економічного кругообігу в умовах змішаної економіки. Відносини держави з іншими суб'єктами економічного кругообігу. Вплив держави на економічний кругообіг.

2. Вплив держави на економічну рівновагу, її економічні функції

Вплив держави на економічну рівновагу. Чисті податки і трансформація функції споживання. Модель економічної рівноваги за методом «видатки — випуск». Державні та національні заощадження. Модель економічної рівноваги за методом «вилучення — ін'єкції» на базі сукупних і приватних інвестицій.

Семінарське заняття №13

ФІНАНСОВА СИСТЕМА, ПОДАТКИ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

План семінарського заняття

1. Суть та функції фінансів. Фінансова система країни

Поняття фінансів та фінансової системи. Основні функції фінансів. Суб'єкти та об'єкти фінансової системи.

2. Податки як інструмент регулювання національної економіки

Сутність податків та їх природа. Характеристика основних складових оподаткування. Податкова система держави. Основні види податків. Функції податків. Головні проблеми, що постають при формуванні ефективної податкової системи. Крива Лафера. Принципи ефективного оподаткування.

3. Державний бюджет та його дефіцит. Державний борг

Поняття про державний бюджет. Рівні державних бюджетів. Основні джерела доходів бюджету держави. Основні напрямки видатків державного бюджету. Форми виплат із державного бюджету. Варіанти формування державного бюджету. Причини виникнення дефіциту державного бюджету. Способи покриття бюджетного дефіциту. Державний борг та його види.

Семінарське заняття №14 КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКА СИСТЕМА КРАЇНИ

План семінарського заняття

1. Види банків та небанківські кредитно-фінансові інституції
Поняття банку та історичні аспекти їх виникнення. Сутність кредитно-банківської системи та її рівні. Комерційний банк та його види. Небанківські кредитно-фінансові інституції. Пенсійні та інвестиційні фонди.
2. Банківська система. Функції та операції банків
Типи банківської систем. Функції Центрального банку країни. Основні функції комерційних банків. Операції комерційного банку. Види банківських рахунків.
3. Банківський механізм емісії кредитних грошей
Норма банківських резервів. Види банківських резервів. Депозитний (кредитний) мультиплікатор.
4. Політика дешевих і дорогих грошей
Головні завдання Центрального банку як регулятора. Інструменти монетарного регулювання економіки. Моделі грошово-кредитної політики Центрального банку. Політика «дешевих грошей». Політика «дорогих грошей».

Семінарське заняття №15 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЇНИ

План семінарського заняття

1. Макроекономічне значення, основні статті та структура платіжного балансу країни
Поняття платіжного балансу країни. Статті платіжного балансу.
2. Валютні курси: сутність, різновиди, чинники та вплив на макроекономічну рівновагу
Поняття валюти та функції валютних курсів. Котирування валютних курсів та їх види. Фіксовані, вільно плаваючі та змішані валютні курси. Реальний валютний курс.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Дзюбик С.Д. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – 3-тє вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2014. - 423 с.
2. Економічна теорія: навч. посіб. / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, О.С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л.С. Шевченко. – Х.: Право, 2016. – 268 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича.; - 9-те вид., доповн. - К.: Знання, 2014. - 710 с.
4. Макроекономіка: навч. посібник / за ред. В.П. Решетило. – Харків: ХНАМГ, 2013. — 295 с.
5. Сірко А.В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. / А.В. Сірко - К.: «Центр учбової літератури», 2014. - 416 с.

6. Якобчук В.П. Економічна теорія: навч. посібник / В.П. Якобчук. - 3-тє вид., перероблене. -К.: Видавництво Ліра-К, 2015. - 408 с.

Допоміжна

1. Білецька Л.В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): Навч. пос. / Л.В. Білецька, О.В. Білецький, В.І. Савич. - 2-ге вид. перероб. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2009. — 688 с.

2. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навч. посібник / За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З. Ватаманюка. - Львів: «Інтелект-Захід», 2008. - 540 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. - К.: Знання, 2012. - 206 с.

4. Історія економіки та економічної думки: Навч. посібник / За ред. С.В. Степаненка. - К.: КНЕУ, 2010. - 743 с.

5. Калініченко О. В. Макроекономіка. Практикум: Навч. посіб. / О.В. Калініченко, О.Д. Плотник. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 656 с.

6. Лисенко С.М. Основи економічної теорії. Практикум. Навчальний посібник / С.М. Лисенко, Я.О. Ляшок. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 268 с.

7. Макроекономіка: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. - 851 с.

8. Отрошко О.В. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / О.В. Отрошко; 2-ге вид., перероб. та доп.; Рекомендовано МОН. - К.: Знання, 2013. - 334 с.

9. Рібун Л.В. Основи економічної теорії: навч. посібник / Л.В. Рібун. – Львів: Камула, 2017. – 408 с.

10. Савченко А.Г. Макроекономіка: підручник / А.Г. Савченко. – 2 вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 448 с.

11. Талавирия М.П. Макроекономіка: [Навчальний посібник] / Гойчук О.І., Талавирия М.П., Ожелевська Т.С. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 560 с.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ІНТЕРНЕТ

1. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

2. Європейський центральний банк. – Режим доступу: www.ecb.europa.eu.

3. Законодавство України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

4. Міжнародний центр перспективних досліджень. – Режим доступу: www.icps.kiev.ua.

5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: www.me.gov.ua.

6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.

7. Національний банк України. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

8. Центр соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: www.case-ukraine.com.ua.